

KGB-ul transnistrean vs societatea civilă. Cine urmează după cazurile Promo-LEX, Apriori și Larisa Kalik?

Organizațiile neguvernamentale au devenit o amenințare la adresa grupului de persoane care controlează economic, administrativ și politic 11% din teritoriul Moldovei. Regimul secesionist de la Tiraspol a blocat în 2015 orice acces în Transnistria pentru Asociația Promo-LEX. La cinci ani, după deschiderea de dosare penale reprezentanților Promo-LEX de către KGB-ul local, ne-am propus să aflăm situația și atmosfera în care își desfășoară activitatea organizațiile neguvernamentale în regiunea transnistreană a R. Moldova.

Centrul informativ și de asistență juridică „Apriori” din Tiraspol a devenit o ultimă redută a societății civile în stânga Nistrului. Apriori este singura organizație din regiune asupra căreia au fost aplicate prevederile Legii despre

organizațiile „necomerciale” de inspirație rusească.

Activitatea „Apriori”, la fel ca cea a Promo-LEX, se află sub lupa groasă a KGB-ului local. Cele două organizații au devenit țintele serviciului secret, deoarece încurajează, informează și apără locuitorii regiunii atunci când drepturile lor sunt încălcate.

Cazul Apriori

Larisa Kalik, 22 de ani, jurnalistă din Tiraspol, a fost nevoită să plece din Moldova după lansarea în decembrie 2019 a volumului „[Anul tinereții](#)” despre experiența tinerilor în pretinsa „armată transnistreană”.

„Inițial, prin decembrie [angajații KGB-ului], au sunat-o pe mama mea. Au mers la școala în care am învățat și au cerut o caracteristică de la directoare”, îmi relatează tânăra dezinvolt comunicarea cu angajatul kaghebeului local. După o lună, în ianuarie, a fost căutată ea însăși la telefon de un bărbat care s-a prezentat drept ofițer al aceluiași temut serviciu de securitate.

Larisa Kalik, autoarea volumului „Anul Tinereții”. Foto: Facebook.com

„I-am cerut să îmi spună numele și gradul militar. Mi-a răspuns că poate să îmi ofere aceste detalii doar în cadrul unei întrevederi. La o săptămână, mi-a dat din nou telefon și i-am spus că nu sunt la Tiraspol.” Tânăra a contractat serviciile unui avocat care îi spune, de fapt, „ce ar putea să i se întâmple”. Nu vrea să vorbească despre asemenea detalii, sperând că nu va ajunge la ele. În Transnistria, KGB-ul poate să efectueze urmărirea penală în cazul unor cauze penale deschise pentru separatism, extremism etc. Prin urmare, persoanele urmărite de acest serviciu au dreptul la apărare, care poate să fie oferită doar de un avocat.

Cazul Larisei apare probabil ca o lecție pentru colegii săi și

pentru activiștii care militează pentru drepturile omului în Transnistria. Colegii ei mi-au spus doar că „a fost scoasă din Transnistria” / «её вытащили», voind fie probabil să o protejeze, fie să dea de înțeles că nu au nimic în comun cu ea.

Prin publicarea mărturiilor celor 12 tineri, jurnalista a vrut ca oamenii să vorbească și să reflecteze la „armata transnistreană”. Discuțiile au fost organizate în cadrul „Clubului 19”, un forum al organizației neguvernamentale „Apriori” din capitala regiunii. „La Tiraspol, s-au adunat destul de mulți oameni. Am mai organizat discuții la Dubăsari și Râbnița în cadrul aceluiași “Club 19”. Majoritatea participanților au consimțit problemele semnalate, dar au fost desigur și voci contestatare.”

Asociația [Promo-LEX de la Chișinău](#) asociază serviciul militar în regiunea transnistreană cu „privarea ilegală de libertate, manifestată prin detenție în unitățile paramilitare din estul R. Moldova”. Eschivarea de la acest „serviciu militar” este sancționată cu amendă de aproximativ 600 de dolari sau cu până la doi ani de închisoare. Forumul „Clubul 19” a apărut mai întâi în cadrul Apriori, la Tiraspol, cu susținerea organizației cehe „People in need”. Ulterior, a fost extins geografic la Dubăsari și Râbnița.

„Clubul 19”, un forum al Centrului „Apriori” din Tiraspol. Foto: Facebook.com

„Între aceste structuri nu există nicio subordonare și nicio obligație reciprocă. Reprezentanții platformelor colaborează colegial la organizarea discuțiilor publice”, a precizat directorul organizației, Evgheni Dunaev. Forumul a fost denumit după articolul 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului: „Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și exprimării. Acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin

orice mijloace și independent de frontierele de stat”.

Interesul kaghebiștilor față de membrii organizației a crescut în funcție de ritmul în care activiștii publici și jurnaliștii și-au diversificat activitatea, pe măsură ce au „atins” problemele și subiecte „interzise”. „Acum șase ani, KGB-ul au racolat / *razrabatovali* un student din anul întâi al Universității din Tiraspol ca să îl infiltreze în organizația noastră. Tânărul participa activ la discuțiile noastre, iar noi l-am angajat ca jurnalist”, relatează Evgheni Dunaev.

SUPRIMAREA SOCIETĂȚII CIVILE ÎN TRANSNISTRIA

2006–2011

Forumul organizațiilor neguvernamentale în Transnistria

Promo-LEX edifică și consolidează societatea civilă în Transnistria. KGB-ul local lansează campania de denigrare la adresa Promo-LEX. Partenerii și beneficiarii asistenței juridice ai asociației sunt intimidati.

2011–2015

Asistență juridică în fața instanțelor locale, naționale și internaționale

Din cauza persecuțiilor împotriva partenerilor Promo-LEX, asociația este obligată să renunțe la dezvoltarea rețelei de ong-uri și să își limiteze acțiunile la asistența juridică acordată locuitorilor din Transnistria, activitate începută în 2004.

2015

KGB-ul deschide dosare penale Asociației Promo-Lex

KGB deschide dosare penale asociației pentru „acțiuni de compromitere” a formatului de negocieri 5+2. Asociația acordă asistență juridică de la Chișinău victimelor regimului secesionist. Din cele 168 de cazuri trimise la CEDO, 89 au fost din partea locuitorilor din stânga Nistrului.

2018

Adoptarea Legii organizațiilor necomerciale

Așa-numitul soviet suprem de la Tiraspol adoptă un cadru juridic de inspirație rusească, ce pune în afara legii organizațiile neguvernamentale care militează pentru drepturile omului.

**NOIEMBRIE–DECEMBRIE
2018**

Verificările pretensei procuraturi de la Tiraspol la Centrul Apriori

Procuratura locală organizează primele controale la Centrul Apriori și stabilește că organizația desfășoară activitate politică. Actualmente, Apriori se află sub stricta supraveghere a procuraturii și KGB-ului.

„Băiatul șovăia și, în una din zile, l-au invitat într-un birou la universitate și l-au speriat. I-au spus că dacă nu va dori să colaboreze cu ei, nu va susține sesiunea și, astfel, va ajunge în armată, iar acolo se știe ce se întâmplă cu oamenii.” „Misiunea lui era să spioneze colegii noștri și să raporteze. Trebuia să afle parola poștei noastre electronice. Au început să facă presiuni asupra lui, sunete chinuitoare și, în cele din urmă, băiatul a cedat... Ne-a divulgat misiunea lui.”

Apriori este singura organizație neguvernamentală din Transnistria asupra căreia a fost aplicată [Legea despre organizațiile necomerciale](#) – o lege de inspirație rusească, adoptată în 2018, care prevede închiderea organizațiilor sprijinite din afară, care organizează discuții publice. În stânga Nistrului nu funcționează Legea despre 2%, adoptată recent de Parlamentul R. Moldova, și nu există donatori interni pentru organizațiile neguvernamentale. În noiembrie 2018, procuratura transnistreană a organizat primele verificări la Centrul „Apriori” și a stabilit că „face politică” prin activitățile sale.

„Conform aceleiași legi, la jumătate de an, procurorii urmau să efectueze alte verificări și să înainteze alte acuzații, ceea ce nu s-a întâmplat. Pentru a închide organizația, mai e nevoie de un control”, ne-a spus juristul Apriori, Stepan Popovski.

Cu toate acestea, subliniază Evgheni Dunaev, Apriori continuă să militeze pentru drepturile omului și să acorde asistență juridică celor care au probleme cu regimul mai mult pe bază de voluntariat. „Organizația ar putea să primească granturi din afară. Numai că odată cu aceasta cresc riscurile să fie închisă mai devreme.” Autoritățile secesioniste au interzis de asemenea orice relație a Apriori cu organizațiile neguvernamentale care militează pentru drepturilor omului.

Cazul Asociației Promo-LEX

Asociația Promo-LEX din Chișinău este interzisă oficial în Transnistria din 2015. Așa-zisul [Comitet al securității de stat](#) a deschis „anchetă penală împotriva Promo-LEX pentru pretinse „acțiuni menite să întrerupă procesul de negocieri 5+2” și pentru „acțiuni subversive împotriva statalității transnistrene”.

„Nu sunt clare acuzațiile și nici nu ne-au fost comunicate. Am încercat să facem uz de normele și procedurile locale pentru a ne apăra drepturile și interesele lezate, însă nu am reușit. Regimul de la Tiraspol nu a vrut altceva decât să ne țină departe de această regiune”, spune directorul de program al Asociației, Alexandru Postica.

Regimul separatist de la Tiraspol a început să urmărească activitatea Promo-LEX și să creeze obstacole de prin 2007. Membrii asociației au realizat că este mai eficient să contribuie la edificarea și consolidarea sectorului neguvernamental în Transnistria. „În această zonă, unde nu există presă independentă, unde nu există acces liber pentru diplomați, jurnaliști, avocați, doar organizații autentice locale ar fi capabile să facă față unui număr atât de mare de cazuri de încălcare a drepturilor omului”, observă Postica.

Pornind de la aceste convingeri, Promo-LEX a organizat în 2006–2008 Forumul organizațiilor neguvernamentale din Transnistria. „În plus, timp de cinci ani [2006–2011] am organizat numeroase activități de informare și instruire, inclusiv de finanțare pentru organizațiile locale.

Am acordat asistență juridică localnicilor în instanțele judecătorești locale, în cele naționale și internaționale”, evocă Ion Manole, directorul executiv Promo-LEX.

În paralele, KGB-ul local a demarat o campanie denigratoare împotriva asociației, recurgând la amenințări împotriva partenerilor și beneficiarilor organizației. „În 2007 serviciul de securitate din regiune i-a convocat pe toți

participanții forumului într-o sală. Militarii i-au anunțat că în cazul în care vor continua să participe la activitățile noastre, ar putea să aibă probleme.”

Drept consecință, adaugă Manole, organizațiile neguvernamentale care au rămas în Transnistria au fost obligate să renunțe la activitățile ce vizează drepturile omului și la promovarea valorilor democratice. Ele au fost constrânse să opteze pentru activități „caracteristice ONG-urilor”, precum cele umanitare, sociale, ecologice și să colaboreze cu regimul. „Fiecare organizație din regiune are un curator, un agent al KGB-ului local, care vizitează periodic organizația și discută cu persoanele implicate.”

La rândul lor, donatorii au acceptat, relevă Manole, această condiție. Marea lor majoritate au refuzat să susțină activități despre drepturile omului, acceptând jocul administrației de la Tiraspol. „Drept consecință, locuitorii au rămas fără un scut de apărare într-o regiune izolată, unde drepturile omului nu sunt nici cunoscute, nici promovate și, mai mult, nu pot fi apărate.

0 platformă de discuții pentru identificarea soluțiilor

Juristul Asociației Apriori, Stepan Popovschi, susține că acțiunile autorităților de la Chișinău nu sunt nici pe departe suficiente pentru a asigura un mecanism eficient pentru apărarea drepturilor omului în Transnistria.

„Modificările la Legea justiției privind dreptul reclamantilor din Transnistria de a se adresa în instanțele R. Moldova este o jumătate de măsură. La ce legi trebuie să facă referință reclamantul din stânga Nistrului atunci când se adresează într-o judecată din R. Moldova?”, întreabă avocatul.

Alexandru Postică, director de programe pentru drepturile omului la Asociația Promo-LEX

„El este obligat să facă trimitere la legile Moldovei, însă

Guvernul de la Chișinău nu asigură funcționarea lor pe teritoriul Transnistriei”. Prin urmare, autoritățile de la Chișinău ignoră faptul că cetățenii de pe ambele maluri ale Nistrului se află, de fapt, în situații diferite. Aceeași abordare în problema apărării juridice este una discriminatorie pentru oamenii din raioanele de est ale R. Moldova.

„Atitudinea Guvernului Moldovei față de asigurarea drepturilor omului în Transnistria contravine și poziției CEDO, și anume „obligația de a nu ține cont de actele entităților de fapt este departe de a fi absolută”.

În situația în care circa jumătate de milion de oameni nu au mijloace juridice de apărare, avocatul Popovski insistă pe ideea de a forma o instanță cu prerogative speciale, la Chișinău, care ar funcționa după principiul Curții Europene a Drepturilor Omului.

La rândul său, Ion Manole pledează pentru o platformă „în care autoritățile, experții și cei interesați să caute soluții”: „Tendința Promo-LEX de a merge cu dosarele la CEDO, adaugă el, se explică prin speranța că numărul tot mai mare de cazuri examinate și al hotărârilor va determina autoritățile constituționale, societatea civilă și partenerii internaționali să înțeleagă complexitatea problemelor cu care se confruntă locuitorii din această regiune”.

„Cele mai mari așteptări, ale mele personale în acest caz, subliniază Manole, au fost legate de implicarea eficientă a Misiunii OSCE din Moldova. OSCE ar fi putut să joace un rol activ și decisiv în acest proces. Din păcate, nici autoritățile constituționale și nici actorii relevanți nu sunt deranjați de aceste aspecte relatate de locuitorii regiunii. Impunitatea în Transnistria rămâne confortabil la ea acasă și se simte foarte bine”.

Articolul este elaborat în cadrul proiectului „Promovarea

Drepturilor Omului în Transnistria”, implementat de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar oferit de National Endowment for Democracy.